

Nr 172.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående utvidgning av koldepån å flottans varv i Karlskrona; given Stockholms slott den 28 mars 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgiva,

att till utvidgning av koldepån å flottans varv i Karlskrona må användas *dels* besparingar å tillhoppa 99,723 kronor 72 öre, som uppstått å de för åren 1901 och 1902 å extra stat under femte huvudtiteln beviljade anslagen till anläggning av koldepåer m. m., *dels ock* ett belopp av 16,906 kronor 28 öre av samma huvudtitels allmänna besparingar.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Jacob Larsson.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvärsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 28 mars 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Larsson anförde vidare.

Av 1900 års riksdag beviljades på extra stat för år 1901 ett anslag av 628,145 kronor till anläggning av en koldepå, till beredande av ökat utrymme för kol å flottans varv i Karlskrona samt till uppköp av waleska kol. Därefter beviljade 1901 års riksdag på extra stat för år 1902 ett anslag av 290,000 kronor till anläggning av ytterligare en koldepå och till uppköp av waleska kol.

I skrivelse den 27 februari 1913 har marinförvaltningen meddelat, att, sedan med anlitande av de sålunda beviljade medlen två koldepåer blivit anlagda och anordningar till beredande av ökat utrymme för kol å flottans varv vidtagits samt enligt den i 1900 och 1901 års statsverkspropositioner meddelade planen omkring 23,000 ton waleska kol

upphandlats, besparingar å förenämnda extra ordinarie anslag återstode till sammanlagt belopp av 99,723 kronor 72 öre.

Marinförvaltningen upplyste vidare, att dessa besparingar fördelade sig sålunda:

	Beräknad kostnad.	Verklig kostnad.	Besparing.
Anskaffning av kol	585,000: —	507,759: 90	77,240: 10
Anläggning av koldepåer	249,700: —	237,269: 41	12,430: 59
Anläggningar å Karlskrona varv	83,445: —	73,391: 97	10,053: 03
	918,145: —	818,421: 28	99,723: 72

Anläggningen av den ena koldepån, anförde marinförvaltningen vidare, hade vållat vissa svårigheter till följd av lokala förhållanden, och anordningarna därstädes hade fördenskull ej kunnat fullständigastas förr än depån prövats vid större kolning av sjöstyrka. De sista utbetalningarna av medel å omförmälda anslag hade såsom en följd härav och även i avvaktan på ett resterande kolinköp verkstälts först vid senaste årsskiftet. Dessa förhållanden hade blivit anmälda redan i marinförvaltningens utlåtanden den 17 januari 1911 och den 17 januari 1913 i anledning av Riksdagens revisorers anmärkningar rörande marinförvaltningen vid av dem verkställda granskningar av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under åren 1909 och 1911 (resp. revisionsberättelser 1910 och 1912 sid. 679 och 651).

I sistnämnda utlåtande hade jämväl omförmäls, att marinförvaltningen i början av år 1911 anmodat varvschefen vid flottans station i Karlskrona att låta utreda, vilka förbättrade anordningar lämpligen kunde vidtagas å Karlskrona varv för att avhjälpa förefintliga olägenheter i avseende på kolförråden därstädes, och att till marinförvaltningen inkomma med av kostnadsberäkning åtföljt förslag i ärendet.

Marinförvaltningen hade i samma utlåtande tillkännagivit sin avsikt att, om så befunes behöfligt, sedan varvschefens förslag inkommit, göra underdånig framställning om förslag till Riksdagen att medgiva, det erforderliga del av besparingarna å förberörda extra ordinarie anslag skulle få användas för bestridande av kostnaderna för de av varvschefen föreslagna anordningarna.

I nämnda skrivelse den 27 februari 1913 har nu marinförvaltningen vidare meddelat, hurusom i de direktiv, som av ämbetsverket lämnats varvschefen i Karlskrona, framhållits, att det för betingande av fördel-

aktigare villkor vid upphandling av stenkol vore nödigt att åstadkomma förbättrade anordningar dels i ändamål att bereda möjlighet för tillräckligt djupgående fartyg att komma intill de kajer, där lossning av kol skulle äga rum, dels för att utlossning måtte kunna verkställas av så stor kvantitet kol som möjligt per dag. Tillika borde åtgärder vidtagas i syfte att göra kolen lätt åtkomliga för fartyg och båtar, som vid varvet skulle komplettera sina kolförråd. Därjämte skulle beaktas, i vad mån anordningar behövde vidtagas för att distribuering av kol, som erfordrades för varvsdriften och stationens behov i övrigt, skulle kunna ske med minsta möjliga kostnad. Frågan om behovet av koltransportpråmar skulle likväl icke i detta sammanhang tagas under omprövning.

Med skrivelse den 22 januari 1913 inkom varvschefen i Karlskrona till marinförvaltningen med å ingenjördepartementet vid varvet upprättade alternativa förslag till förbättrade anordningar för lossning samt förvaring av stenkol vid varvet.

Varvschefen meddelade därvid, att enligt verkställda undersökningar den enda lämpliga plats, som för ifrågavarande ändamål och för rimlig kostnad funnes att å varvet tillgå, måste sökas å mobiliseringskajen.

Dessa förslag, som grupperade sig i två huvudförslag, betecknade med alt. I och alt. II, avsågo uppförande å nämnda kaj av kolskjul, sammanförda enligt vartdera förslaget till en sammanhängande byggnad och rymmande tillhoppa c:a 18,000 ton kol.

Enligt alt. I skulle kolskjulet fördelas i 26 fack om 692 ton vartdera samt förbindas med transportanordningar bestående av elektriska kollossningskranar av cantilevertyp samt inuti skjulen löpbanor av I-järnbalkar. Detta förslag betingade med beräkning av två dylika kranar en kostnad av 223,870 kronor samt med endast en kran 173,170 kronor.

Alt. II upptog kolskjulets fördelning i 13 fack om 1,385 ton vartdera samt omfattade tre särskilda förslag: alt. II a), alt. II b) och alt. II c). Enligt alt. II a) skulle transportanordningarna bestå av inlossning med kärror och utlossning med trallvagnar för handkraft samt kostnaden uppgå till 93,810 kronor. Alt. II b) och II c) upptogo transportanordningar, bestående av elektriska svängkranar, tippvagnar och spåranordningar. Kostnaden enligt II b) med två dylika kranar skulle uppgå till 174,895 kronor och enligt II c) med endast en kran till 139,010 kronor.

Chefen för ingenjördepartementet vid varvet i Karlskrona hade vid överlämnandet av dessa förslag till varvschefen förordnat alt. II a), enär de höga kostnaderna för krananordningar icke syntes honom uppvägas

av därmed förenade fördelar; och varvschefen hade i sin förenämnda skrivelse den 22 januari 1913 till marinförvaltningen anslutit sig till samma mening.

Vid granskning av dessa förslag fann emellertid marinförvaltningen, enligt vad ämbetsverket vidare uttalade i sin omförmälda skrivelse den 27 februari 1913, att med den ifrågasatta anordningen av en enda sammanhängande byggnad för alla de skjul, i vilka kolförrådet skulle inrymmas, det rymliga kajområdet vid mobiliseringskajen icke skulle kunna fullt utnyttjas för sitt avsedda ändamål, nämligen att bereda så många fartyg som möjligt tillfälle att samtidigt kola — ett önskemål, som i all synnerhet vid mobilisering eller under krig vore av stor betydelse, men även under fredstid vore av vikt för att förminska den olägenhet, som alltid bleve en följd av kolning från pråm. Marinförvaltningen anmodade fördenskull varvschefen att låta uppgöra ett alternativt förslag med kolskjulen fördelade till tre olika ställen på kajen.

Med skrivelse den 22 februari 1913 inkom därefter varvschefen med sålunda infortrat förslag. Detta, vilket betecknades såsom alt. III, upptog alltså tre särskilda kolskul. Varje skjul beräknades att rymma cirka 6,700 ton kol eller således de tre skjulen tillsammans cirka 20,100 ton. Transportanordningarna voro avsedda för inlossning med kärror och utlossning med trallvagnar för handkraft. Kostnaderna hade tillhoppa uppskattats till 116,630 kronor.

Varvschefen har i sistnämnda skrivelse förklarat sig på det kraftigaste tillstyrka kolupplagets fördelning på tre skjul, då anledningen till att de förut avgivna förslagen icke upptagit sådan fördelning endast berott på hänsyn till rekrytavdelningarnas vinterförläggning.

Marinförvaltningen har förklarat sig anse varvschefens förslag att förlägga det nya kolförrådet på mobiliseringskajen vara lämpligt, emedan flottans fartyg därstädes lätt kunde lägga till och snabbt fylla sina förråd. Vattendjupet vid kajen, som vore avsett att framdeles ökas genom muddring, medgäve redan nu även ganska stora kolångare att där lägga till för att lossa last.

Vidare har marinförvaltningen framhållit, att anläggande av kolförråd å mobiliseringskajen överensstämde i övrigt väl med det ändamål, för vilket denna kajbyggnad tillkommit. Framdeles syntes anordningar därstädes böra vidtagas för att jämväl kunna tillhandahålla fartygen brännolja, maskinolja samt eventuellt andra utredningsartiklar så att i synnerhet vid mobilisering men även under fredstid fartygen med minsta omgång skulle kunna komplettera sina förråd.

Därest, såsom ifrågasatts, ett nytt exercishus komme att uppföras å varvets område, skulle det nu i närheten av mobiliseringskajen befintliga s. k. cisternskjulet kunna borttagas och därigenom utrymme för övningar kunna beredas, varför icke hänsyn till övningarna borde vara hindrande för mobiliseringskajens användande för avsett ändamål.

De upprättade förslagen avsåge, såsom marinförvaltningen ville erinra, anläggande av en koldepå, rymmande 18,000 å 20,100 ton kol. Enligt vad ämbetsverket inhämtat, skulle, om en dylik koldepå anlades, det s. k. Vasaskjulet å varvet, som nu användes för förvaring av stenkol, icke vidare behöva tagas i anspråk därför. Detta skjul hade nämligen visat sig olämpligt för såväl inläggning som uttagning av kol, varemot det med fördel kunde komma till användning för andra varvets ändamål. Av 1900 års statsverksproposition (sid. 87 och 88) framginge, att Vasaskjulet vore avsett att rymma 3,430 ton kol och att då föreslagen förändring av detsamma beräknats kosta 17,670 kronor, samt att last- och lossningsbrygga ävensom spårväg till sådan brygga vid Vasaskjulet, varför kostnaderna beräknats till 27,640 kronor, uteslutits ur förslaget. De arbeten å Vasaskjulet, som blivit utförda, innan detsamma tagits i anspråk såsom kolförråd, vore av den beskaffenhet att de till det mesta komme till godo, om förrådshuset avsåges för annat ändamål. Denna byggnad lämpade sig att bliva upplagsplats för mindre ångslupar, motorbåtar och roddbåtar. Marinförvaltningen ansåg fördenskill, att, då Vasaskjulets läge vore mindre lämpligt för att hålla kolupplag, nämnda skjul ej borde för sådant ändamål vidare användas, utan på annat sätt utnyttjas.

Enligt det för 1900 års riksdag framlagda förslaget skulle, på sätt marinförvaltningen vidare anförde, i kolförråden å Karlskrona varv rymmas omkring 22,000 ton stenkol.

Genom kungl. brev den 15 november 1912 hade marinförvaltningen bemyndigats att utöver den mängd stenkol, som eljest plägade hållas i förråd, anskaffa 10,000 ton stenkol för Karlskrona varv. Dessa 10,000 ton kol jämte omkring 3,400 ton, som nu vore avsedda att uppläggas i Vasaskjulet, eller sammanlagt 13,400 ton, skulle rymmas i de ifrågasatta nya kolskjulen. Det återstående utrymmet i dessa, enligt de uppgjorda förslagen 4,600 å 6,700 ton, skulle avses dels för den ökade kolmängd, som erfordrades för att hålla förrådet av waleska kol vid den storlek utöver mobiliseringsbehovet, att detta senare skulle kunna konstant tillgodoses, även då kolförbrukning under fredsövningar ägde rum, dels ock för att rymma en för bogserbåtar och kommunikationsbåtar m. fl. erforderlig mängd newcastlekol, som nu vore upplagda

på sådan plats, att endast grundgående, mindre kolångare kunde lägga till vid upplagsplatsen, vilket vållade ökade omkostnader vid leverans.

Vad beträffade anordningarna för transport av kol vid lossning och lastning, hade hittills använda hjälpmedel härför, nämligen skottkärror och trallor, visat sig fullt tillfredsställande vid såväl uppläggning som uttagning från de nu å mobiliseringskajen befintliga tillfälliga upplagen. Varken chefen för ingenjördepartementet eller varvschefen hade därför förordat dyrbara krananläggningar utan tillstyrkt ordnande av koltransporterna å den äldre, billigare vägen.

De under sistnämnda förutsättning uppgjorda förslagen alt. II a) och alt. III upptogo kostnader å tillhoppa respektive 93,810 kronor och 116,630 kronor. Ehuru alt. III sålunda vore ej obetydligt dyrare än det andra alternativet, ansåg marinförvaltningen alt. III böra komma till utförande, då det, såsom redan nämnts, erbjöde möjlighet för flera fartyg att samtidigt kola och dessutom medgäve, att större mängd kol upplades.

Om förut omförmälda besparingar, 99,723 kronor 72 öre, å de av 1900 och 1901 års riksdagar beviljade extra ordinarie anslagen för liknande ändamål finge användas för ifrågavarande anläggning, skulle ytterligare därför erfordras ett belopp av 16,906 kronor 28 öre. Enär själva anläggningen av kolskjulen enligt alt. III beräknades kosta 95,100 kronor och återstoden av kostnaderna enligt samma alternativ, eller 21,530 kronor, fölle på transportanordningarna, ansåg marinförvaltningen att, om ifrågavarande besparingar finge tagas i anspråk för ändamålet och det ej lyckades att vid utförande av anläggningen nedbringa de beräknade kostnaderna, det vore rimligt, att kostnaderna för den del av transportanordningarna, som icke kunde åstadkommas med anlåtande av samma besparingar, finge bestridas av medel å materialförrådets titel för att sedermera amorteras under tre till fem år genom en mindre ökning av priset på stenkolen.

I anslutning till det sålunda anförda hemställde marinförvaltningen, att hos Riksdagen måtte utverkas medgivande, att besparingarna å de av 1900 och 1901 års riksdagar å extra stat beviljade anslagen till anläggning av koldepåer m. m. måtte få användas till utvidgning af koldepåen å flottans varv i Karlskrona.

I likhet med marinförvaltningen anser jag särdeles önskvärt, att en utvidgning av marinens koldepå i Karlskrona kommer till stånd. Ej heller har jag något att erinra mot att den nya anläggningen utföres i enlighet med det av marinförvaltningen förordade, med alt. III be-
Departements-
chefens ytt-
rande.

Vad beträffar det genom rekrytavdelningarnas förläggning invid varvsområdet förefintliga behovet av övningsplats inom samma område för manskap, har varvschefen i Karlskrona på förfrågan meddelat, att jämväl, därest de under alternativ III ifrågasatta tre kolskjulen komme till utförande, erforderlig övningsplats kunde beredas inom varvets område.

Då besparingar, såsom marinförvaltningen meddelat, uppstått å förut av Riksdagen beviljade extra ordinarie anslag till koldepåer m. m., synes mig även lämpligt, att dessa besparingar i främsta rummet tagas i anspråk för den ifrågasatta anläggningen. Däremot kan jag icke understödja marinförvaltningens förslag, att den del av kostnaderna, som icke kan täckas av dessa besparingar, skulle gäldas genom höjning under ett antal år av priset å kol, som utlämnades från förrådet. Genom en sådan anordning skulle denna kostnadsdel komma att drabba de expeditioner, varför kolet uttoges, och således betalas av de ordinarie anslag, varifrån expeditionskostnader bestridas, eller anslaget till flottans övningar och anslaget till sjöbeväringens vapenövningar m. m. Men att nu ifrågavarande byggnadskostnader icke äro att hänföra till sådana utgifter, som böra betalas av övningsanslag, synes mig uppenbart. Då särskilda medel krävas för ändamålet, torde vad som sålunda i denna del erfordras lämpligen kunna bestridas av femte huvudtitelns allmänna besparingar, vilka därtill lämna tillgång.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, det tacktes Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen medgiva,

att till utvidgning av koldepån å flottans varv i Karlskrona må användas *dels* besparingar å tillhopa 99,723 kronor 72 öre, som uppstått å de för åren 1901 och 1902 å extra stat under femte huvudtiteln beviljade anslagen till anläggning av koldepåer m. m., *dels ock* ett belopp av 16,906 kronor 28 öre av samma huvudtitels allmänna besparingar.

Till vad departementschefen sålunda hemställt, tacktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition till Riksdagen avlåtas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ex protocollo:

Elis Rahmn.